

De staat van het onderwijs, Onderwijsverslag 2012/2013; feiten en cijfers primair onderwijs op een rij

De inspectie verzorgt een zeer leesbaar en gedetailleerd rapport over de staat van het onderwijs. Hieruit high lights selecteren en gecomprimeerd weergegeven kent risico's. De samenvatting die wij hier bieden beoogt het lijvige inspectierapport tegelijkertijd toegankelijk te maken als ook aan te zetten tot raadpleging van het oorspronkelijke document, op die specifieke onderdelen waar deze samenvatting de nieuwsgierigheid losmaakt. Meer informatie over het onderwijsverslag is te vinden op www.onderwijsinspectie.nl.

A. Basisonderwijs

1. Leerlingen in het basisonderwijs (pagina 60)
 - Dalende trend in leerlingenaantallen
 - 1.498.300 leerlingen (op 1 oktober 2012)
 - Afname 19.500 leerlingen (-1,3% t.o.v. 2011)

2. De kwaliteit van het basisonderwijs (pagina 63)
 - De kwaliteit is gelijk gebleven (98 % voldoende)
 - Verbetering op de indicatoren 'uitleg leerstof' en 'taakgerichte werksfeer'
 - Tekortkoming m.n. 'planmatigheid van de leerlingenzorg'
 - Aandacht gevraagd voor 'het weinige leesplezier bij leerlingen', 'doorgaande leerlijn groep 2 naar groep 3', 'geven van feed back op het leerproces', 'differentiëren', 'benutten van leerlingengegevens', Bij 'opbrengstgericht werken' is geen verbetering zichtbaar.

3. Toezichtsarrangementen basisscholen (pagina 60)
 - 'basis': van 93,0 % in 2010 naar 97,8 % in 2013
 - 'zwak': van 6,0 % in 2010 naar 2,0 % in 2013
 - 'zeer zwak': van 1,0 % in 2010 naar 0,2 % in 2013
 - Kleinere basisscholen (tot 200 leerlingen) iets vaker zwak of zeer zwak dan grotere scholen, maar het verschil loopt terug.
 - G4: ook daling zwak/zeer zwak bij G4, Rotterdam heeft nog meeste (zeer) zwakke basisscholen.
 - Provincies: Onderwijsresultaten (eindtoets basisonderwijs) in Flevoland, Friesland en Drenthe lager dan rest Neerland (gecorrigeerd voor gewichten)
 - Van basisscholen met veel gewichtenleerlingen (meer dan 60 %) is in 2013 het percentage dat voldoende kwaliteit levert, gedaald.

4. Eindtoets basisonderwijs (pagina 72)
 - 85 % scholen doet mee
 - Gemiddelde van leerlingen: half punt gedaald (nu: 535,0)
 - Gemiddelde van scholen: half punt gedaald (nu: 534,6)

- Vaardigheidsniveau leerlingen op meeste vakgebieden gelijk of licht gedaald
- Vaardigheidsniveau op alle vakgebieden hoger dan 5 jaar geleden

5. Schooladvies (pagina 17 en 76)

- Meerderheid leerlingen groep 8 volgt schooladvies
- In leerjaar 3 vo: 75% leerlingen nog steeds op schoolsoort uit het advies
- In leerjaar 3 vo: 15% op lager niveau (afstroom), 10% op hoger niveau (opstroom)
- Advisering gebeurt zorgvuldig, maar wordt te weinig geëvalueerd.

6. Groepsgrootte (pagina 39)

- De gemiddelde groepsgrootte is de afgelopen twee jaar licht toegenomen
- Het aantal klassen met meer dan 30 leerlingen is gestegen
- In het basisonderwijs zijn vrijwel geen kwaliteitsverschillen zichtbaar tussen de lessen in kleine en lessen in grote klassen.

7. Zittenblijven (pagina 76)

- 17.5 % eind groep 8 leerlingen heeft minimaal 1 jaar vertraging opgelopen
- Vertraging grootst in de onderbouw (3 % per leerjaar)
- Zittenblijven neemt af, maar kan verder omlaag

8. Sociale kwaliteit (pagina 80)

- Aantal scholen dat sociale competenties in kaart brengt neemt toe
- Geen scholen meer waar sociale competenties onvoldoende zijn
- 93 % van leerlingen voelt zich veilig op school
- 17 % is een keer gepest

B. Speciaal basisonderwijs

9. Leerlingen in het speciaal basisonderwijs (pagina 60)

- 39.900 leerlingen (op 1 oktober 2012)
- Afname 1.900 leerlingen (-4,5% t.o.v. 2011)

10. De kwaliteit van het speciaal basisonderwijs (pagina 77)

- Sterke toename scholen met basiskwaliteit
- Kwaliteit van het onderwijsleerproces stabiel
- Sterk is het didactisch handelen, maar onderwijs op maat staat onder druk
- 96% van de scholen werkt met ontwikkelingsperspectieven, maar deze worden nog onvoldoende benut.

11. Toezichtarrangementen speciaal basisonderwijs (pagina 78)

- 'basis': van 84,8 % in 2010 naar 96,6 % in 2013
- 'zwak': van 13,6 % in 2010 naar 2,7 % in 2013
- 'zeer zwak': van 1,6 % in 2010 naar 0,7 % in 2013

C. (Voortgezet) speciaal onderwijs

12. Leerlingen in het (voortgezet) speciaal onderwijs (pagina 138)

- so: 33.600 leerlingen (lichte daling)
- vso: 37.100 leerlingen (stijging)

13. Kwaliteit van het (voortgezet) speciaal onderwijs (pagina 138)

- Aantal scholen dat aan minimale kwaliteitseisen voldoet neemt sterker toe dan in voorgaande jaren,
- Voor het eerst minder dan 10 % zwak of zeer zwak
- Kwaliteitsverbetering bij cluster 4 het sterkst
- Speciaal onderwijs scoort iets beter dan voortgezet speciaal onderwijs (meer zwakke scholen in vso clusters 2 en 4)

14. Toezichtarrangementen (voortgezet) speciaal onderwijs (pagina 138)

- 'basis': van 74,5 % in 2010 naar 91,0 % in 2013
- 'zwak': van 23,7 % in 2010 naar 8,1 % in 2013
- 'zeer zwak': van 1,8 % in 2010 naar 0,9 % in 2013

15. Kwaliteit speciaal onderwijs (pagina 140)

- Op veel indicatoren betreffende leerlingenzorg, leerstofaanbod, schoolklimaat en didactisch handelen presteren nagenoeg alle (onderzochte) so-scholen minstens een voldoende.
- Er is wel winst te behalen op onderdelen: met name de evaluatie van de uitvoering van handelingsplannen. Het afstemmen van onderwijstijd en de kwaliteitszorg (met name evaluatie en kwaliteitsborgen van het onderwijsleerproces).

16. Onderwijsresultaten (pagina 143)

- Uitstroom so: 70% stroomt door naar vso. 81% bevindt zich na 1 jaar nog op het niveau van uitstroom.
- 86% van de so-scholen neemt leerlingvolgsysteemtoetsen af; in clusters 2 en 4 gebeurt dit bij alle leerlingen op deze wijze.
- Uitstroom vso is gevarieerd, vanuit clusters 2 en 4 het meest naar het mbo (resp. 67% en 55%), vanuit clusters 1 en 3 vooral naar dagbesteding (resp. 53% en 60%).
- 65% van uitstroom vso zit na een jaar nog op de plek waarnaar zij uitstroombden; van 1 op 5 leerlingen weet vso niet wat de oud-leerling na een jaar doet.

D. Primair onderwijs (alle vormen)

17. Passend onderwijs (pagina 151)

- Inspectie bezocht eerste 55 van de 152 samenwerkingsverbanden. Er is sprake van een positieve samenwerkingscultuur (vaak reeksen afspraken over de uitvoering), hard gewerkt, maar ook nog veel te doen.
- Aandachtspunt: positionering (v)so in het continuüm van voorzieningen. Er is veel meer samenwerking met het regulier onderwijs nodig.

18. Leerlingen met beperking of handicap (pagina 30)

- Het percentage leerlingen die extra ondersteuning of aandacht nodig hebben (in so, sbo en rugzakleerlingen po) ligt landelijke gezien tussen de 4% en 6 %.
- Samenwerkingsverbanden met een lager percentage zorgleerlingen (minder dan 4%) zijn Den Helder, Zaanstad, Aalsmeer, Leiden, Alphen a/d Rijn, Woerden De Ronde Venen, Utrecht stad, Den Haag, Delft, Barendrecht Ridderkerk, en Gorinchem Giessendam.
- Samenwerkingsverbanden met een percentage zorgleerlingen boven 6 % zijn Maastricht, Heerlen, Sittard-Geleen, Roermond, Tilburg, Capelle a/d IJssel, Almelo, Dronten Lelystad, en Noordoostpolder.

19. Didactische vaardigheden leraren (pagina 37)

- Stabiel beeld leerkrachtvaardigheden: algemeen didactische vaardigheden meestal voldoende; differentiatie in instructie ligt lager.
- Op basisonderwijs zijn algemene didactische vaardigheden zichtbaar in 84% van de lessen
- Op speciaal basisonderwijs in 89% van de lessen
- Op speciaal onderwijs in ongeveer 67% van de lessen

20. Andere vaardigheden leraren (pagina 38)

- Basisonderwijs en speciaal basisonderwijs: 50% tot 60% van de leraren stemt de les af op verschillen tussen leerlingen
- Speciaal onderwijs: een kwart tot een derde van de leraren differentieert. Bij slechts 1 op 5 leraren is zowel didactiek als differentiatie op orde
- Differentiatievaardigheden in laagste groepen ligt lager
- Leraar (v)so heeft goede beheersing van pedagogische vaardigheden (94 % beheerst alle vier de pedagogische vaardigheden)

21. Kwaliteit van schoolleider en bestuur (pagina 48)

- Kwaliteit schoolleider is van belang, vrouwelijke schoolleiders vaker bovengemiddeld goed dan mannen; onderzoekende houding ontbreekt vaak. Relatief zwak punt is het benutten van gegevens en gebruik van verbeterstrategieën.

- Ongeveer helft van de schoolleiders basisonderwijs voldoet aan alle 5 competenties van de Nederlandse Schoolleiders Academie
- Meeste schoolleiders kunnen zich op 1 à 2 punten verbeteren (m.n. anticiperen op risico's, oplossen van complexe problemen en gebruiken van gegevens om de school te verbeteren).
- 90% leraren bas, 83% leraren (v)so worden jaarlijks door de schoolleider geobserveerd (in vo: ca 50%). Inspectie ziet relatie met leskwaliteit.
- Naarmate besturen de kwaliteit van schoolleiders beter bewaken functioneren schoolleiders ook beter. Ca. 95% besturen houdt jaarlijks functioneringsgesprek met de schoolleiders

22.Financiële positie besturen (pagina 49)

- Financiële positie besturen is licht verbeterd (m.n. liquiditeit en rentabiliteit) in po en (v)so, en blijven vaker boven signaleringswaarde
- Toch meer besturen onder aangescherpt financieel toezicht (m.n. po), doordat inspectie bij twijfel hier eerder toe overgaat.
- Financiële risico's en kwaliteit van het onderwijs hangen niet een-op-een samen, maar zijn beide afhankelijk van de kwaliteit van het schoolbestuur
- Besturen met risico op zowel onderwijskwaliteit als financiën zijn vaak de grotere en complexere besturen

23.Bestuur, financiën en naleving (pagina 54 en 150)

- Scheiding bestuur en toezicht formeel veelal geregeld, maar feitelijk functioneren nog sterk in ontwikkeling.